

Kuntatalousasiat kevään 2023 (vaali)julkaisuissa Versio 14.3.2023

Nostoja poimittu kuntatalouden teemoista, mm.

- Kuntien verotulot (kunnallisvero, yhteisövero, kiinteistövero, kaivosvero, uudet veromuodot)
- Valtionrahoitus (valtionavut=valtionosuudet ja valtionavustukset, muu valtionrahoitus kunnille)
- Maksutuotot (varhaiskasvatus, rakennettu ympäristö)
- Lainanotto, velkaantuminen
- Kuntarakenne talouden näkökulmasta (arviointimenettely, yhdistymisen tuki)
- Tuottavuus, tuloksellisuus, tehokkuus
- Hankinnat, in-house-yhtiöt



Sisältö (1/2)

- Julkisen talouden ohjauksen kehittäminen (11/22)
- Virkamiespuheenvuoro (12/22)
- Meno- ja rakennekartoitus (3/23)
- Verokartoitus (3/23)
- OKM Virkanäkemys (2/23)
- TEM Virkamiespuheenvuoro (12/22)
- STM Virkapuheenvuoro (2/23)
- ...

VM



3

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

Sisältö (2/2)

Muut ministeriöt

- Sisäasiainministeriö
- Maa- ja metsätalousministeriö
- Ympäristöministeriö

Puolueet

- Kokoomus
- SDP
- Perussuomalaiset
- Keskusta
- Vasemmistoliitto
- Vihreät
- RKP
- KD
- Liike NYT
- Liberaalipuolue

Muut valtion toimijat

- Verohallinto
- Tilastokeskus
- Valtiokonttori
- VTV
- Opetushallitus
- THL
- Suomen Pankki

Tarkistettu..

...mutta ei
sanottavaa

Tutkimuslaitokset

- VATT
- ETLA
- Pellervon taloustutkimus
- Labore



Muut

- Veronmaksajat
- EK
- Akava
- Keskuskauppakamari
- OAJ
- Suomen Yrittäjät
- SAK
- STTK
- Soste

*HUOM! Linkit lähteisiin lisätty
osaan tämän diaesityksen kuvista*

4

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

VM:n julkaisut

Julkisen talouden ohjauksen kehittäminen (VM 2.11.2022)

- Valtiontalouden kehysjärjestelmän nykyiset säännöt ja käytännöt ovat pääosin toimivia, mutta ohjausjärjestelmää olisi yksinkertaistettava ja sen tulisi hillitä velkaantumista paremmin. Tämä edellyttäisi hallituksen vahvempaa sitoutumista julkiselle sektorille asetettuihin tavoitteisiin ja tavoitetta tukeviin toimenpiteisiin.





Julkisen talouden ohjausta on tärkeää kehittää kokonaisuutena, jotta voidaan estää haitallinen osaoptimointi julkisen talouden eri sektoreiden välillä.

KUNTA
LIITTO

Kokemus on osoittanut, että julkisen sektorin tehtäviä ja niiden laajennuksia on helppo antaa mutta niitä on erittäin vaikea poistaa.

Hallitusohjelmassa tulee jatkossakin olla kirjaus kunnille annettavien uusien tai laajenevien tehtävien täysimääräisestä korvaamisesta.

Kompensaatiotapa tulisi valita aina sen mukaan, mikä on tarkoituksenmukaisin ja parhaiten kohdentuva instrumentti.

KUNTA
LIITTO





Viime aikoina on ollut havaittavissa erilaisten suunnittelu- ja seurantavelvoitteiden määrän kasvua, vaikka suunnitteluvelvoitteiden vaikuttavuudesta ei ole juurikaan tietoa saatavilla.

KUNTA
LIITTO



Pysyväisluonteisten menojen rahoittaminen kertaluonteisilla ohjelmilla ei ole perusteltua.

KUNTA
LIITTO



Valtion päättämien veroperustemuutosten kompensatiot muille veronsaajille on luokiteltu ja tulisi jatkossakin luokitella kehysten ulkopuolelle.

Taustalla veropoliittinen neutraliteetti.

**KUNTA
LIITTO**

- Taloudellisten vaikutusten arviointia lainvalmistelussa on kehitetty, mutta jatkossa huomiota tulisi kohdentaa entistä enemmän vaikutusten ja rahoitusperiaatteen toteutumisen arviointiin erilaisten kuntien tai kuntaryhmien osalta.
- Kuntien tehtäviä koskevan normiohjauksen sijasta tulisi arvioida aina myös vaihtoehtoisia keinoja tavoitteiden saavuttamiseen. Jos kuntien palveluissa havaitaan ongelmia tai osaamisvajetta, pitäisi tällöin pureutua tarkasti siihen, onko kyseessä yksittäistapaus vai laajempi ilmiö.
- Valtiontalouden kehysten tiukkuus on voinut ajoittain johtaa tilanteeseen, jossa kunnille on annettu uusi tehtävä alimitoitetulla rahoituksella tai jonkun toimenpiteen kompensatiokeinoksi on valittu verotuksen toimenpide, vaikka valtiosuuslisäys kohdentaisi kompensaation paremmin.
- Kuntien valtiosuuksissa tapahtuviin muutoksiin ml. kustannustenjaon tarkistukseen on jatkossa mahdollista varautua normaaleilla kehysjärjestelmän joustoilla, kuten riittävällä jakamattomalla varauksella.

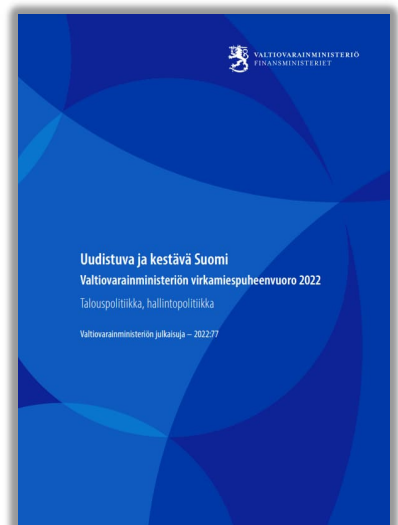
Valtionavustuksia tulisi
käyttää harkiten ja
entistä koordinoidummin

KUNTA
LIITTO



VM Virkamiespuheenvuoro (8.12.2022)

- Hajanainen kuntarakenne ja kuntien eriytyminen aiheuttavat ongelmia julkisten palvelujen järjestämiselle ja rahoituksen riittävyydelle. Kuntien eriytymiskehitys kyseenalaistaa mahdollisuuden jatkaa yhtenäiskuntamalliin pohjautuvalla kunta- ja kuntapolitiikalla.
- Samoin on puututtava muihinkin esille nouseviin alueellisiin ja kansallisiin ongelmiin. Ratkaisuja etsittäessä on tarkasteltava tarvittaessa avoimesti myös hyvinvointialueiden ja kuntien välistä työnjakoa.
- Kuntien tehtävien ja velvoitteiden lisäämiseen tulisikin suhtautua pidättyväisesti, sillä kuntien resurssit ja julkinen talous eivät kestä tehtävien jatkuvaa lisäämistä tai nykyisten tehtävien laajentamista. Talouden lisäksi myös osaavan henkilöstön saatavuus vaikeuttaa kuntien tehtävien lisäämistä.





VM:n arvio kestävyysvajeen
suuruudesta on noin
3 prosenttia suhteessa
BKT:hen eli noin
9 mrd. euroa vuoden 2026
tasolla.

KUNTA
LIITTO

15

Julkisten palveluiden
laadusta on huolehdittava
ja rakenteita on
uudistettava siten, että
säästöt ja hallinnon
yhtenäisempi toiminta
ovat mahdollisia.

KUNTA
LIITTO

16





Kunnan tehtävien ja talouden tasapaino edellyttää kunnan toiminnan ja talouden tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta sekä pidemmän aikavälin strategista näkemystä toimintaympäristön kehityksestä.

KUNTA
LIITTO

- ...
- Myös suurimpien kaupunkien erityisroolin tunnistamisessa ja kehittämisessä voisi olla tarkoituksenmukaista edetä tehtävien eriyttämisen kautta. Ennen kaikkea kunta- ja talouspolitiikka tarvitsee pitkäjänteistä, yhtenäistä linjaa hallituskausittain vaihtelevien suunnanmuutosten sijaan
- Osana kuntasektorin sote-uudistuksen jälkeistä tarkastelua kuntien valtionosuusjärjestelmä on perusteltua uudistaa. Uudistamisen edellytys on kuitenkin riittävän laaja tutkimukseen pohjautuva käsitys kuntien uudesta tilanteesta sote-uudistuksen ja valmisteilla olevan TE-palvelu-uudistuksen jälkeen. Myös sote-uudistuksen yhteydessä valtionosuusjärjestelmään luotavien merkittävien tasauselementtien sulauttaminen muuhun järjestelmään vaatii suunnitelmallisuutta. Tämän vuoksi valtionosuusjärjestelmän uudistus kannattaa toteuttaa vasta joidenkin vuosien kuluttua, kun nähdään, miten muuttunut järjestelmä toimii kuntien uudessa toimintaympäristössä.
- Valtion toimitiloissa tavoitteena tulee olla, että vuoteen 2030 mennessä toimitilatehokkuus paranee 45 % ja 25 % valtion henkilöstöstä työskentelee yhteiskäyttötiloissa. Vastaavia tavoitteita on pyrittävä edistämään myös kuntien ja hyvinvointialueiden toimitiloissa huomioiden kuitenkin se, että tiloja ja palveluverkkoa koskeva päätöksenteko on kuntien ja hyvinvointialueiden itsehallinnon ydintä. Näin ollen valtion mahdollisuudet vaikuttaa niihin ovat rajalliset.
- ...

- ...Kuntien ja hyvinvointialueiden investointitahti on ristiriidassa niiden pidemmän aikavälin taloudellisen kestävyys- ja elämyksen kanssa. Esimerkiksi sairaala- ja kouluinvestointien määrä on joillain alueilla liian suuri suhteessa kuntien ja hyvinvointialueiden tulo- ja palvelutalouteen sekä väestön palvelutarpeeseen. Investoinneissa on kyse kuntien ja hyvinvointialueiden omasta päätöksenteosta, ja valtion keinot vaikuttaa niihin ovat rajalliset. Valtiolla on kuitenkin viimesijainen tosiasiallinen vastuu myös hyvinvointialueiden taloudellisista vastuista. Jotta hyvinvointialueiden talous olisi alusta alkaen kestävällä uralla, alueiden taloudellisen ohjauksen keinoja on uskallettava käyttää, ja käyttöön on otettava tarvittaessa myös uusia ohjauksen keinoja. Myös kuntien mikro-ohjausta on kyettävä kehittämään. Siihen olennaisesti kuuluvan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien arviointimenettelyn (ns. kriisikuntamenettely) uskottavuus on niin ikään säilytettävä.
- Julkisessa keskustelussa on pohdittu maakuntaveron roolia hyvinvointialueiden rahoituksessa. Periaatteessa verotusoikeus parantaisi hyvinvointialueiden taloudellisia kannustimia. Toisaalta veron keskeinen ongelma on, että ensinnäkin alueet ovat keskenään hyvin erilaisia ja toiseksi kasvava rahoitustarve sekä heikko veropohja keskittyvät samoille alueille. Tämä nostaa tarpeen voimakkaan tasausmekanismin käyttöönotolle, joka taas heikentäisi veron keskeistä perustetta eli sen luomia kannustimia. Veron käyttöönotto aiheuttaisi myös vähintäänkin alueittaisia kiristyspaineita ansiotuloverotukseen ja vähentäisi veropolitiikan liikkumavaraa. Jotta maakuntaveron voitaisiin harkita, hyvinvointialueiden toiminnan tulisi vakiintua, alueiden määrän vähentyä ja tehtäväkentän laajentua nykyisestä. Maakuntaveron pohdittaessa on väistämättä pohdittava myös kuntien verotusoikeutta.

- ...
 - Kuntien ja hyvinvointialueiden digitalisaatio- ja tiedonhallintaosaamisen kehittäminen ovat keskeisessä asemassa koko Suomen digitalisaatiokehityksessä. Yhteinen tilannekuva ja kehittämisen suunta tarvitsevat digitalisaatiota ja datataloutta edistäviä poikkihallinnollisia ohjaus- ja seurantarakenteita.
 - Tavoitteena on tuottaa sujuvampi, saumattomampi ja kokonaisvaltaisempi palvelukokemus palvelujen käyttäjille eri elämäntilanteissa ja elinkaaren eri vaiheissa. Tämä edellyttää lainsäädännön ja toimintakulttuurin tarkastelua ja tarvittaessa mahdollisten esteiden purkamista. Kehitystyötä on tarpeen tehdä valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien ja yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä.
 - Taustamuistiot
- [23] "Kuntien tulevaisuus ja eriytymiskehityksen hallinta".
- [24] "Kuntien ja hyvinvointialueiden kestävyys ja ohjaus".
- [25] "Maakuntaveron edellytykset"

Hyvinvointialueiden rahoituksen kehittäminen ajoittuu tuleville vaalikausille

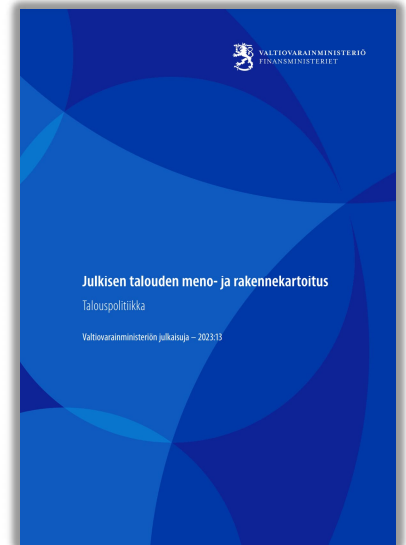
- ”parlamentaarisessa maakuntaverokomitea päätyi mietinnössään siihen, että hyvinvointialueiden verotusoikeus olisi ongelmallinen toteuttaa muun muassa kokonaisveroasteen hallinnan näkökulmasta:
 - ”Yksi mahdollinen ratkaisu kokonaisveroasteen hallintaan olisi se, että kunnat eivät olisi jatkossa enää lainkaan veronsaajia ansiotuloveron osalta. Tämä olisi kuitenkin perustavanlaatuinen ja perustuslain muuttamista edellyttävä muutos ja tarkoittaisi käytännössä verojärjestelmän kokonaisuudistusta.”



Ilmastonmuutokseen mukautumiseen kohdistetut julkiset investoinnit voivat kasvattaa julkisen talouden alijäämää lyhyellä aikavälillä, mutta voivat vähentää ilmastonmuutoksesta aiheutuvia menoja tulevaisuudessa.

Meno- ja rakennekartoitus (VM 6.3.2023), (1/2)

- Kuntien valtionosuusien indeksikorotuksen pienentäminen 2 %-yksiköllä 4 vuoden ajaksi: noin 330 milj. euron pysyvä säästö
- Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamien valtionavustusten alentaminen asteittain: n. 200–400 milj. euroa
- Vapaan sivistystyön rahoituksen alentaminen: n. 50–90 milj. euroa
- Ammatillisen koulutuksen ja lukion rahoitusjärjestelmän kehittäminen
- Varhaiskasvatuksen maksupohjan laajentaminen ja varhaiskasvatusmaksujen korottaminen: 100-150 milj. euroa
- ...



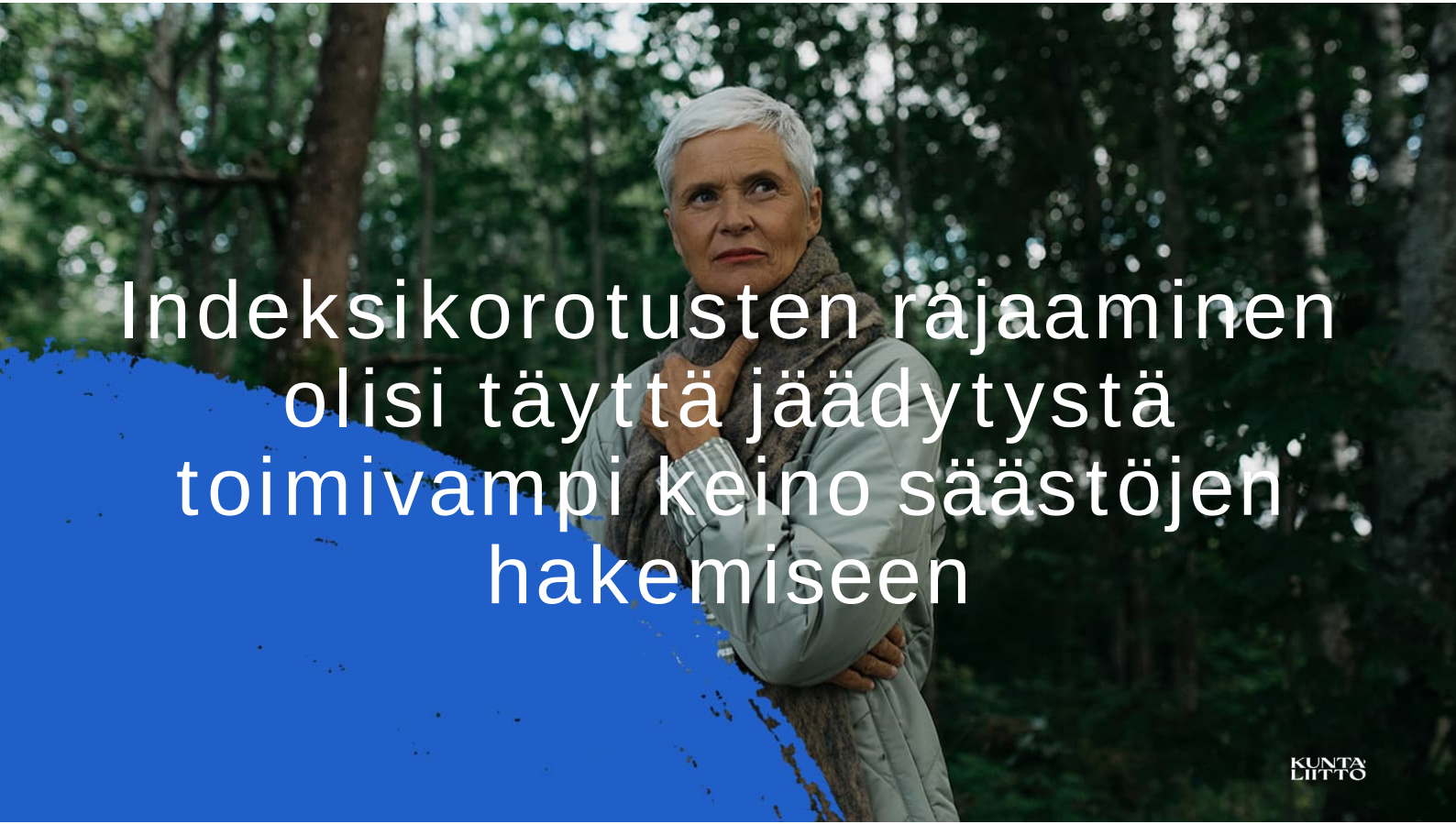
**KUNTA
LIITTO**

Meno- ja rakennekartoitus (2/2)

- ...
- Suurten ratahankkeiden suunnittelun keskeyttäminen ja hankeyhtiöiden purkaminen: säästö 240 milj. euroa
- Uusien liikennehankkeiden portaittainen supistaminen: 100–300 milj. euroa.
- Valtion rahoitusosuuden pienentäminen MAL-sopimuksissa: 400 milj. euroa
- Joukkoliikenteen tukien karsiminen: säästö noin 30 milj. euroa
- Hankintalain muuttaminen: noin 340 milj. euroa koko julkisen talouden tasolla

Esimerkki indeksikorotuksen nettovaikutuksesta

	Menotaso 2023 miljoonaa euroa	2 prosentin indeksikorotuksen nettovaikutus
Hyvinvointialueiden rahoitus	22 518	450
Kuntien valtionosuudet	4 152	83
Korkeakoulujen rahoitus	2 946	59
Ammatillisen koulutuksen rahoitus	1 043	21
Puolustusvoimien menot (pl. HX-hanke)	2 312	46
Monitoimihävittäjien hankinta (HX-hanke)	1 406	28
Ylen rahoitus	576	12
Työeläkemenot	34 165	400
Muu indeksisidonnainen sosiaaliturva*	10 484	150
YHTEENSÄ	79 603	1 249



Indeksikorotusten räjäminen
olisi täyttä jäädytystä
toimivampi keino säästöjen
hakemiseen

Lähtökohdat opetuksen alalla

- Ikärakenteen muutos vaikuttaa koulutustarpeisiin
- Korkeasti koulutettujen tulot elinkaaren yli ovat huomattavasti korkeammat kuin matalasti koulutettujen
- Opiskelupaikkoja ja tutkintoja kasautuu samoille henkilöille
- Perusosaaminen on heikentynyt ja koulutusrakenne eriytynyt

Mitä pitäisi tehdä, jotta koulutuksen rahoitusta saataisiin tehostettua?

Vähennetään useampien samantasoisten tutkintojen suorittamista. Opintoetuuksien kohdentaminen nykyistä kustannusvaikuttavammin.

- Korkeakoulut: aloituspaikat ensimmäistä tutkintoa suorittaville.
- Ammatillinen koulutus: rahoitusuudistus suosimaan ensimmäistä ammatillista tutkintoa suorittavia.
- Aikuisten koulutus: keskiöön täydentävät opinnot tai tutkinnon osien suorittaminen. Aikuisille suunnatun koulutuksen julkista rahoitusta voitaisiin vähentää.
- Tukijärjestelmien eriyttäminen koulutusasteiden mukaan huomioisi paremmin koulutuksen tuottoa
 - Korkeakouluopiskelijoiden opintotuen lainapainotteisuuden lisääminen, maltilliset lukukausimaksut

Menokartoitus: osaaminen

Rahoitusmallien ja palveluverkon uudistukset.
Yhteistyön tiivistäminen kuntien kesken.

- Osa ammatillisista perustutkinnoista kaksivuotiseksi. Tutkimus: Ei hyötyjä perustutkinnon muuttamisesta kolmevuotiseksi
- Palveluverkko ja järjestäjäverkko pienemmäksi:
 - vaka ja opetuksen järjestämisessä väestö- ja ikäryhmäkoiset kriteerit
 - Lukiokoulutuksen järjestäjärakennetta kehitettävä
 - Ammatillisen koulutuksen järjestämislupasäättelyä on joustavoitettava
- Toisen asteen rahoitusmallin uudistus: painopiste perusrahoitukseen, pienistä ja yksittäisistä valtionavustuksista tulee luopua
 - koulutuksen perusrahoitusta perusteltua vähentää ennakoitavasti sellaisilta koulutuksen järjestäjiltä, joiden opiskelijamäärä laskee
- Varhaiskasvatuksen tulopohjan laajentaminen, maksujen korotus

29 Valtiovarainministeriö, meno- ja rakennekartoitus 8.3.2023

KUNTA
LIITTO

Verokartoitus (VM 6.3.2023), (1/2)

- Ansiotulojen verotus (ml. kunnallisvero) – aiheellisesti pidättyväisiä tämän kiristämisestä
 - Jos ansiotulojen verotusta kiristettäisiin (esim. jättämällä indeksitarkistus tekemättä) tulisi tarkkaan punnita ettei kiristystoimenpiteet vaikuta kielteisesti talouskasvuun ja työllisyyteen.
- Yhteisöveron verokannan korottamiseen ei ole perusteita
 - listaamattomien yhtiöiden osinkojen verotusta tulisi uudistaa jos muutos kasvattaisi verotuottoja.
 - yritysverotuksen verotukia, kuten koulutusvähennystä tai yrittäjävähennystä, olisi mahdollista harkita vähennettäviksi tai pienennettäviksi, mikäli nostaa verotuottoja.



Verokartoitus (VM 6.3.2023) kuntien verotulojen näkökulmasta (2/2)

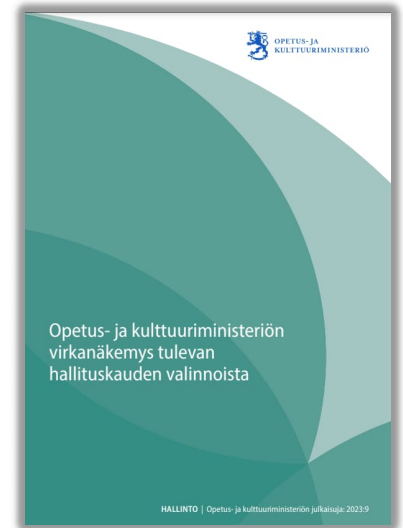
- ...
- Kiinteistöveron maapohjan verotusta voisi erottaa rakennuksista ja tasoa nostaa
 - erillisellä maapohjan kiinteistöveroprosentilla voitaisiin tavoitella esimerkiksi 100-200 milj. euron verotuoton lisäystä. Täysi hyöty tästä verotuoton lisäyksestä kunnille.
 - kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksen toteuttaminen olisi erityisen tärkeää, koska se yhdenmukaistaisi kiinteistöjen arvostamista verotuksessa.

Muut ministeriöt

OKM Virkanäkemys (15.2.2023)

Rakenteet ja rahoitus

- Ikäluokkien pieneneminen ja alueellisten erojen kasvu edellyttävät varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjä-rakenteiden uudistamista.
- Koulutuksen rahoitusta vahvistetaan ja kohdennetaan tarvittaessa uudelleen. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perusrahoitusta lisätään ja varmistetaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen tarveperusteisen rahoituksen riittävä taso ja ennakoitavuus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön sektorin valtionosuudet keskitetään opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan siten, että lainsäädäntö-, rahoitus- ja informaatio-ohjaus muodostavat hallinnollisesti yhdenmukaisen kokonaisuuden.



33

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

Kuntien valtionosuusjärjestelmä on tällä hetkellä jakautunut hallinnollisesti kahteen osaan. Valtiovarainministeriö jakaa peruspalvelujen valtionosuutta, opetus- ja kulttuuriministeriö valtionosuutta kunnille ja muille sivistyspalvelujen järjestäjille esimerkiksi asukasmäärään, opiskelijamäärään, opetustunteihin ja henkilötyövuosiin perustuen.

Sosiaali- ja terveystoimen uudistuksen kuntien tehtäväkenttään tuoma muutos perusteele opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmän uudistusta niin, että opetus- ja kulttuuriministeriön sektorin valtionosuudet keskitetään opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan siten, että lainsäädäntö-, rahoitus- ja informaatio-ohjaus muodostavat hallinnollisesti yhdenmukaisen kokonaisuuden.

Toisen asteen koulutuksen rahoitusjärjestelmässä on joitain piirteitä, jotka hankaloittavat toisen asteen koulutuksessa yhteistyön toteutumista ja väestömuutokseen vastaavien paikallisten ratkaisujen edistämistä. Myös tietyt perusrakenteet lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä ovat siinä määrin erilaisia, että ne vaikeuttavat koulutuksen tarkastelua kokonaisuutena. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset tavat tarkastella kustannuspohjaa valtion talousarviossa ja erilaiset tavat päättää järjestäjäkohtaisista suoritteista. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen perusteita on uudistettava vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin. Pienten lukiokoulutuksen järjestäjien lisä tulee uudistaa edistämään tarkoituksenmukaisia alueellisia ratkaisuja. Lisäksi arvioidaan edellytykset lähentää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoituksen perusrakenteita ja uudistetaan rahoitusta selvityksen perusteella.

Rahoitusohjauksen keskeisimmällä välineellä, kuntien valtionosuusjärjestelmällä rahoitetaan lakisääteisiä peruspalveluita ja sen keskeisin tehtävä on tunnistaa kuntien ja muiden palveluiden järjestäjien olosuhde- ja tarve-eroista aiheutuvia kustannuseroja. Koska kuntien välillä on suuria eroja erityisesti palvelutarpeessa ja tuloissa, tarvitaan edelleen järjestelmää, joka tasaa kuntien välisiä tuloeroja ja eroja yhdenvertaisten ja laadukkaiden kasvatus-, opetus- ja koulutuspalvelujen tuottamisessa. Järjestelmän läpinäkyvyyden ja toimivuuden jatkuvan arvioinnin mahdollistamiseksi tulojen tasausjärjestelmää ja tehtäväkohtaista valtionosuusjärjestelmää tulee voida tarkastella omina kokonaisuuksinaan.

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

TEM Virkamiespuheenvuoro (21.12.2022)

- Julkisen sektorin, erityisesti kuntien ja alueiden, on kunnianhimoisesti edistettävä innovaatioita ja otettava käyttöön uusia ratkaisuja. Tarvittavan muutoksen laajuus haastaa talouden toimintaperiaatteet ja yhteiskunnan rakenteet.
- Turvataan yksityisten ja julkisten toimijoiden yhdenvertaiset toimintaedellytykset (kilpailuneutraaliuteetti), kun julkisen sektorin toimijat toimivat markkinoilla. Varmistetaan, että kuntien ja hyvinvointialueiden sidosyksiköiden toiminta ei aiheuta perusteettomia kilpailun vääristymiä markkinoilla.
- Varmistetaan riittävän suurien työllisyysalueiden muodostuminen työvoimaja yrityspalvelujen siirtyessä kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta.
- ...



35

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

- ...
- Vahvistetaan suurten kaupunkien ja valtion sopimuksellista kumppanuutta kestävän kasvun edellytysten ja työvoiman saatavuus- ja kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseksi.
- Vahvistetaan kaupunkikehityksen rakenteita perustamalla parlamentaarinen työryhmä. Parlamentarisella työllä luodaan kokonaiskuva Suomen kaupungistumiseen, sen haasteisiin ja mahdollisuuksiin.
- Aluekehittämisen toimenpiteillä tuetaan alueita, joilla on parhaat edellytykset tuottaa koko maata hyödyttävää TKI-toimintaa, innovaatioita ja uusia teknisiä ratkaisuja samalla kun huolehditaan heikommin kehittyvien alueiden tukemisesta.
- Alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen alueellisessa kohdentamisessa otetaan huomioon aiempaa vahvemmin alueen TKI-valmiudet ja -potentiaali sekä pk-yritysten määrä sekä niiden työllistämisen-, tuotekehityksen-, vienti- ja kansainvälistymisvalmiudet. Tarkastellaan uudelleen ohjelmakauden 2021– 2027 indikaattivista maakuntakohtaista rahoituksen kohdennusta tästä näkökulmasta.

36

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

STM Virkapuheenvuoro (14.2.2023)

Hyvinvointialueiden rahoitus turvaa kestävän hyvinvoinnin toteutumisen

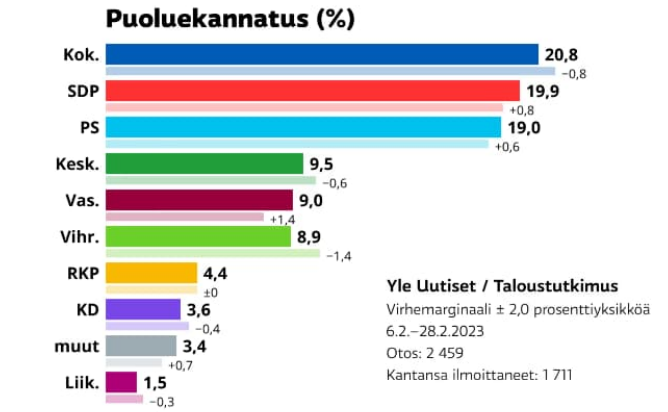
Kestävää hyvinvointia ja taloutta edistetään tulevalla hallituskaudella huolehtimalla myös hyvinvointialueiden ja kuntien rahoituspohjan kestävydestä. Hyvinvointialueiden rahoitus on laskennallista ja yleiskatteellista perustuen pääosin väestön palvelutarpeeseen. Rahoitusmalli vaatii jatkuvaa seurantaa ja arviointia. Uudistamistyöhön tarvitaan kokemuksia käynnistyvästä rahoituksesta. Näin ollen rahoituslainsäädännön seuraavat korjausliikkeet on syytä ajoittaa tulevan hallituskauden loppupuolelle. Arvioinnin ja seurannan mittarit tulee sovittaa yhteen palveluiden ja etuuksien osalta hyödyntäen hyvinvointitaloudellista toimintamallia.

Rahoitusmallin seuraavissa kehitysvaiheissa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että hyvinvointialueita ja kuntia kannustetaan toteuttamaan kustannusvaikuttavia toimia sekä hyvinvointitaloudellisia investointeja. Tarvitaan myös enemmän huomiota siihen, että hyvinvointialueilla on aito kannustin väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon. Niin sanottuun Hyte-kertoimeen perustuva rahoitus on jo nyt pieni osa rahoitusmallia, ja sen sisällölliseen – ja mahdollisuuksien mukaan myös määrälliseen – kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota. Myös hyvinvointialueiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusratkaisuja tulee edelleen kehittää.



Puolueet

Lähde: Laura Lylyn koonti (versio 5.3.) KL HO-tavoitteesta 2



Kuva: Nanna Särkkä / Yle

Kokoomus (7.2.2023), 1/2



- Hyvinvointipalveluiden rahoituspohjan vahvistamiseksi tulevalla kaudella valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien taloutta vahvistetaan nettomääräisesti kuudella miljardilla eurolla. Hallitusohjelman laatimisessa hyödynnetään valtiovarainministeriön meno- ja rakennekartoitusta. Julkisen talouden tasapainottaminen aloitetaan välittömästi ja toteutetaan etupainoisesti.
- Talouden tasapainottamisesta päätettäessä kaikkia kohteita tarkastellaan, mutta säästöjä vältetään koulutus- ja kulttuurimenoista, työllisyyden ja kasvun kannalta kriittisistä menoista sekä maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta.
- Kokoomus haluaa huolehtia myös varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen sekä korkeakoulujen riittävistä resursseista.
- Valtiovarainministeriön mukaan valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden tilakustannuksissa on lähes miljardin euron säästöpotentiaali ([VM 2022](#)).
- Digitalisoidaan julkista hallintoa ja prosesseja.
- ...



Kokoomus (7.2.2023), 2/2

- ...
- Kokoomus ei sulje mitään kohdetta säästötoimenpiteiden ulkopuolelle, mutta pitää erityissuojelussa koulutuksen, puolustuksen, oikeuslaitoksen ja turvallisuuden määrärahoja.
- Indeksijarrut: Noin 60 % kaikista valtion menoista kasvaa automaattisesti hintojen nousun mukana. Kokoomuksen mielestä julkisten menojen indeksisidonnaisuuksien tarpeellisuutta tulee arvioida ja siirtyä tarpeellisilta osin harkinnanvaraisiin määrärahakorotuksiin tai hidastaa indeksien kehitystä menojen kasvun hillitsemiseksi. Kokoomus ei muuttaisi indeksikorotuksia esimerkiksi puolustuksen ja koulutuksen määrärahojen osalta.
- Kokoomuksen mielestä esimerkiksi työttömyysturvan taso ei saisi kasvaa palkkatasoa nopeammin, jotta työn vastaanottamisen kannustimet eivät heikkene.
- Julkisen hallinnon tehokkuusohjelma: Kokoomus käynnistää koko julkista taloutta koskevan hallinnon tehokkuusohjelman.
- Parantamalla kilpailua voidaan myös vahvistaa julkista taloutta. Siksi Kokoomus avaisi markkinoita ja toteuttaisi kunnianhimoisen reilun kilpailun ohjelman.
- Julkiset hankinnat: hankintoja tulee tehdä enemmän kilpaillulta markkinasektorilta ja hankintoja inhouse-yhtiöiltä karsia. Hankintalakia uudistetaan, hankintojen kilpailutusta parannetaan ja kilpailuviranomaisen resursseja vahvistetaan.

41

KUNTA LIITTO Kommun-
förbundet

SDP



- Reilua talouspolitiikkaa, joka suojaa ja vahvistaa hyvinvointivaltion toimintaedellytyksiä, yhteiskunnan heikompia ja kohtelee reilusti kaikkia yhteiskunnan toimijoita verotuksen, talouden pelisääntöjen ja tukien osalta
- Tulevaisuusinvestointeja koulutukseen, TKI-panostuksiin ja muihin talouskasvua ruokkiviin kohteisiin
- Tavoittelee kuntien ja alueiden toimintaedellytysten turvaamista palveluiden tuotannossa
- Julkisen talouden kehysjärjestelmän uudistaminen

42

KUNTA LIITTO Kommun-
förbundet

Perussuomalaiset



- *Julkinen talous on Suomessa liian iso ja tehoton. Nykyinen hallitus ei ole kyennyt julkisten menojen priorisointiin tai säästöihin.*
- *On kuitenkin tärkeää jättää sopeuttamistoimenpiteiden ulkopuolelle suomalaisille tarkoitetun hyvinvointivaltion pyörittämiselle välttämätön henkilöstö, kuten esimerkiksi opettajat, sairaanhoitajat ja poliisit. Myös oikeudenhoidolla on oltava riittävät resurssit rikosvastuun toteutumisen varmistamiseksi.*
- *Tuottavuutta on pyrittävä nostamaan ja julkisrahoitteisten palveluiden laatua on kyettävä parantamaan kaikilla hallinnoilla toimintoja fiksusti uudelleenorganisoimalla ja digitaalista ympäristöä hyväksikäyttämällä.*
- *Suomen talous on tasapainotettava kahden vaalikauden kuluessa kohdistamalla kullekin hallinonalalle noin 2–4 % mittaluokan vuosittainen säästötavoite.*
- *Sinivalkoinen siirtymä vahvistaa Suomen omavaraisuutta ja huoltovarmuutta sekä elinvoimaisen teollisuuden toimintaedellytyksiä.*

43

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

Keskusta

- *Kuntien kestävä tulopohja on varmistettava.*
- *Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistus tulee toteuttaa niin, että ne vastaavat kuntien uutta tehtäväkokonaisuutta.*
- *Kunnille ei tule lisätä uusia tehtäviä, ellei valtio korvaa täysin niiden aiheuttamia kustannuksia.*



44

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

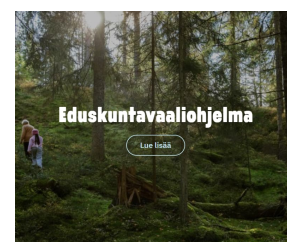
Vasemmistoliitto

- *Julkisella sektorilla valtion tulee rahoittaa kokeiluja, joissa lyhennetään työaikaa ansiotasoa laskematta keinona lisätä alan houkuttelevuutta ja vähentää sairauspoissaoloja.*
- *KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN JA MUIDEN TYÖLLISTYMISTÄ EDISTÄVIEN PALVELUIDEN KULUKORVAUSTA ON NOSTETTAVA*
- *Työmarkkinatuen päälle maksettava korvaus työttömän osallistumisesta työllistymistä edistäviin palveluihin tai kuntouttavaan työtoimintaan on pysynyt eurolleen samana jo 13 vuotta, ja inflaatio on syönyt rahan arvoa tänä aikana. Ylläpito- eli kulukorvaus on nostettava 12 euroon päivässä toimintapäivää kohden.*



Vihreät

- *Uudistetaan kiinteistövero: Nostetaan kiinteistöveron vähimmäistasoja.*
- *Poistetaan asteittain työvoiman liikkuvuutta haittaava asuntokauppojen varainsiirtovero ja kompensoidaan valtiolle verotulon menetys esimerkiksi kiinteistöverotuksen kautta. Joustavoitetaan kiinteistöveron maksamista niin, ettei siitä aiheudu kohtuuttoman hankalia tilanteita.*



- *Haluamme harjoittaa vastuullista, kestävää ja pitkäjänteistä talouspolitiikkaa ja hillitä valtion velkaantumista.*
- *Haluamme vapauttaa maatalouden tuotantorakennukset kiinteistöveroista*
- *Haluamme että kiinteistövero ei kohdistu kohtuuttomasti esimerkiksi omakotiasujiin ja kiinteistönomistajiin saaristoalueilla*

Kristillisdemokraatit

- *Toimet velkaantumisen ja kestävyysvajeen taittamiseksi on aloitettava välittömästi. Velkaantumisen ja kestävyysvajeen taittamiseksi tarvitaan pitkäjänteinen tiekartta.*
- *Hyvinvointi ja osaaminen on talouden edellytys. Pidetään huoli koulutuksen laadusta ja saatavuudesta kaikilla opintoasteilla koko maassa.*
- *Vanhemmilla on oltava muitakin vaihtoehtoja kuin laittaa lapsi päiväkotiin, jossa ei ole riittävästi henkilökuntaa. On järjetöntä tinkiä lasten ja perheiden tuesta ja säästää koulutuksesta.
(perhepolitiikka) on panostamista työllisyyteen ja koulutukseen sekä perheiden valinnanvapauden ja yhteisöllisyyden edellytysten lisäämistä. Panostaminen lapsiin ja perheisiin on investointi tulevaisuuteen.*
- *Panostetaan koulutuksen perusrahoitukseen hankehumpan sijaan. Varmistetaan oppimisen tuen riittävät resurssit.*
- *Kulttuurin, liikunnan ja järjestötoiminnan budjettirahoituksen taso on varmistettava, kun kytkös rahapelituottoihin puretaan. Pidetään kiinni lasten ja nuorten taiteen ja musiikin perusopetuksen resursseista.*
- *Poistetaan maatalouden tuotantorakennusten kiinteistövero.*

Liike NYT

Liike Nyt

- *Ei leikata sotea tai koulutuksesta*
- *Saksan oppisopimuskoulutusmalli käyttöön*
- *Yritysten tuloksesta ei tarvitse maksaa veroa jos tekee investointeja*
- *Julkiset hankinnat ovat tärkeä osa toimivaa paikallistaloutta. Kuntien in-house-yhtiöt vievät tilaa yrittäjyydeltä kiertämällä hankintalakia ja kilpailutuksia. Julkisen tahon tehtävä ei ole harjoittaa yritystoimintaa. Yrittäjyydelle pitää antaa enemmän tilaa ja toimivat markkinat ovat koko yhteiskunnan etu. Tähän asiaan on puututtava.*
- *Kunnat on saatava rakentamaan enemmän edullisia vuokra-asuntoja.*

Liberaalipuolue



- *Suomella ei yksinkertaisesti ole varaa näin laajaan julkiseen sektoriin. Lupaamme, etteivät leikkauksemme heikennä kenenkään pääsyä terveydenhuoltoon tai mahdollisuutta opiskella lähtökohdistaan riippumatta.*
- *Koulutuspaikkoja tulee lisätä niille aloille, joilla on työvoimapulaa. Esimerkiksi lääkäreitä ja varhaiskasvatuksen opettajia on koulutettava nykyistä enemmän.*

Muut valtion toimijat



OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN



Verohallinto et. al.



- Verohallinto, erinäiset virastot ja mm. Kuntaliitto ja Hyvil Oy vetoavat tulevaan eduskuntaan asiakastiedon hyödyntämistä tukevan lainsäädännön aikaansaamiseksi tulevalla hallituskaudella
- Kitkaa havainnoidaan henkilötietojen käsittelyn ja viranomaisten välisen asiakastiedon luovuttamisen sääntelyssä

Tutkimuslaitokset



VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS
STATENS EKONOMISKA FORSKNINGSCENTRAL
VATT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH



Pellervon taloustutkimus



ETLA

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

ETLA

<https://www.etla.fi/ajankohtaista/>

The screenshot shows the ETLA website with a blue header. The main article is titled 'Työkaluja tuottavuuskasvun vahvistamiseen Suomessa' (Tools for strengthening productivity growth in Finland). The article is dated 08.02.2023 and is part of a series of 118 articles. The authors are Kooki Heikkinen and Mäkinen Mikko. The article discusses the importance of productivity growth for the Finnish economy and the role of various actors in promoting it. It mentions that productivity growth is a key factor in increasing the standard of living and that it is essential for the long-term sustainability of the welfare state. The article also highlights the need for innovation and investment in research and development to drive productivity growth. The article is written in Finnish and is available in both Finnish and Swedish versions.

ETLA

12.1.2023 Ajankohtaista Lausunnot Hallituksen esitys eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi

- Kaivosmineraaliveron tuottojen jakamista sijaintikunnille ei tunnuta perusteltavan esityksessä muuten kuin kaivostoiminnan yleisen hyväksyttävyyden kautta. Olisikin luontevaa tuoda tähän liittyvät keskeiset perustelut selkeästi esille, myös siitä syystä, että ne voivat näyttää roolia siinä vaiheessa, kun kaivosmineraaliveron ja valtionosuusjärjestelmän yhteyttä tullaan tarkastelemaan. Kunnille ei ole ollut tapana ohjata sen alueella toimivien yritysten toiminnan tuottamia verotuottoja muutoin kuin välillisesti valtionosuusjärjestelmän kautta. Kaivosmineraalivero näyttäisi olevan tässä mielessä poikkeus.

Toimenpide-ehdotuksia julkisen talouden tasapainottamiseksi ja pitkään jatkuneen velkaantumiskehityksen taittamiseksi (1/2)

Sopeutuskohteita

- Korkeakoulutukseen osallistumisen lukukausimaksut ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan keston leikkaus ovat esimerkkejä uudistuksista, jotka suoraan tukevat julkista taloutta ja samalla nopeuttavat pidemmän tähtäimen talouskasvua.
- Ilman suoria sopeutustoimia tehtävät velkakestävyttä parantavat toimet tarkoittavat toiminnan tehostamista tai uudelleen järjestämistä.
- Periaatteessa myös menojen lisääminen ja verojen alentaminen voivat parantaa velkakestävyttä tietyin ehdoin. Viime aikoina paljon huomiota saaneet t&k-menojen lisääminen tai verokannusteet auttavat kuitenkin sopeuttamisessa vain, jos ne kiihdyttävät talouskasvua ja sitä kautta pienentävät ajan kanssa alijäämää enemmän kuin alkupanostus lisää alijäämää.

Koulutusjärjestelmän tehostaminen

- Maltilliset lukukausimaksut lisäisivät korkeakoulujen opetusresursseja ja kannustaisivat opetuksen laadun parantamiseen. Ne myös kannustaisivat opiskelijoita valmistumaan nopeammin ja kannustaisivat koulutusvientiin. Kun priorisoitavaa on paljon, julkista tukea kannattaa keskittää pienituloisille. Korkeakouluopiskelijat eivät ole elinkaarimielessä pienituloisia, vaan nousevat hyvätuloisiksi työllistyttyään. Uudistuksen tuoma säästö julkiselle taloudelle voisi olla noin 600 miljoonaa euroa vuodessa (Vihriälä & Määttä, 2017). Samalla tulee perua valmisteltu opintotuen uudistus, jossa opintojen aikaista työntekoa helpotetaan ilman vastaavaa tuen pienenemistä. Uudistus hidastaa valmistumista liian paljon (Valkonen 2022).

...

57

Toimenpide-ehdotuksia julkisen talouden tasapainottamiseksi ja pitkään jatkuneen velkaantumiskehityksen taittamiseksi (2/2)

...

Työvoiman lisäämiseen tähtäävät toimet

- Palkkojen jyrkkä marginaaliverotus yhdessä tulonsiirtojärjestelmän kanssa luo merkittävät kannustinloukut laaja-alaisesti työmarkkinoille (Puonti ym. 2022). Liian tylpillä instrumenteilla niiden lieventäminen voi kuitenkin käydä kalliiksi.
- Ansiosidonnaisen työttömyysturvan keston puolittaminen 200 päivään vapauttaisi käyttäytymisvaikutusten huomioon ottamisen jälkeen 600 miljoonaa euroa muuhun käyttöön (Puonti ja Kangasharju 2022). Bkt kasvaisi ja työllisyysaste nousisi uudistuksella 1 prosenttiyksikön ja enemmänkin, jos vapautuvia varoja käytetään onnistuneesti työttömien tukitoimien tehostamiseen. Lisää varoja vapautuisi siitä, että ansiosidonnaiset työttömyysjaksot eivät enää kerryttäisi eläkettä.

Verotus

- Verotuksen kiristämisestä tulisi pidättäytyä edellä mainituista syistä. Jos veroja kuitenkin joudutaan nostamaan, nostettakoon hiili- ja maapohjan veroa sekä sellaisten tuotteiden normaalitasoa alhaisempia alv-kantoja, joita hyvätuloiset käyttävät pienituloisia enemmän. Näiden verojen kiristämisellä on pienemmät haittavaikutukset talouskasvuun (Valtiovarainministeriö 2010) ja ottavat huomioon myös ilmastonmuutoksen tuomat haasteet.

58



JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

- Julkisen talouden kestävyys tulisi olla seuraavan hallituksen talouspolitiikan tärkein kulmakivi.
- Julkisen talouden alijäämä kuitenkin kasvaa merkittävästi seuraavalla hallituskaudella, jos seuraava hallitus ei tee korjaavia toimenpiteitä.
- Tarvittavien sopeutustoimien suuruusluokka on vuositasolla noin 4 miljardia euroa, jos tavoitteena on julkisen talouden kestävyys.

Miten tämä 4 miljardia voidaan saavuttaa?

- Sosiaaliturvan leikkauksilla, joilla tähdätään työllisyyden nostamiseen. Esimerkiksi ansiosidonnaisia etuuksia heikentämällä. Leikkausten ja työllisyyden paranemisen vaikutus yhteensä enintään noin 2,0 miljardia.
- Karsimalla poliittisesti vähemmän kiistanalaisia menoja ja nostamalla alkoholi- ja tupakkaveroa. Vaikutus noin miljardi euroa riippuen mm. hallituspuolueiden talouspolitiikan yhtenäisyydestä.
- Vaikeampien veronkorotusten kokonaisuudella, joiden vaikutus yhteensä noin miljardin.

Tuottavuutta kasvatetaan koulutuksella ja tutkimuksella

13.10.2022 Lausunto

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnan talousvaliokunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE

154/2022 vp): elinkeinoympäristön näkökulma

- Vaikka hyvinvointialueita johtavat vaaleilla valitut aluevaltuustot, niillä ei ole verotusoikeutta, ja siksi niiden rahoitusmalli tarjoaa aluevaltuustoille voimakkaat kannusteet budjetinylityksiin. Budjettiin olisikin ollut perusteltua sisällyttää enemmän alijäämää supistavia toimia kuin se nyt sisälsi.
- Niinpä työllisyystoimiakin oleellisempia pitkän tähtäimen talouskasvua edistäviä politiikkatoimia ovat riittävät investoinnit koulutukseen sekä tutkimus- ja kehitystyöhön.
- Tässä tilanteessa niukkojen julkisten varojen kohdentamisessa painopisteenä tulisi olla osajien lisääminen siellä, missä niiden pula on suurinta eli kasvukeskuksissa.
- Yliopistoille ja korkeakouluille suunnattujen määrärahojen lisääminen sekä korkeakoulu- ja yrityssektorin yhteishankkeiden rahoituksen kasvattaminen olisivat olleet tässäkin mielessä veronalennuksia parempia innovaatiopolitiikan työkaluja.
- Nuoriin henkilöihin kohdistuvat kalliitkin työllisyystoimet voivat olla perusteltuja paitsi sosiaalipoliittisesti myös taloudellisesti mm. silloin, kun ne ehkäisevät syrjäytymistä, joka tulisi julkiselle sektorille pitkällä tähtäimellä työllisyystoimiakin kalliimmiksi.

Muut yhteiskunnallisesti merkittävät toimijat

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

VERONMAKSAJAT
Puolenpittoa.

KESKUS-
KAUPPAKAMARI



SAK

SOSTE



KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

Veronmaksajat

KIINTEISTÖVEROJEN ARVOSTUSPERUSTEIDEN UUDISTUSTA SELVITETÄÄN

- Kiinteistöverotusta on kehitettävä niin, että muutokset ovat laajasti hyväksyttävissä ja kestävätkin aikaa. Kiinteistöveron arvostusperusteiden pitkään vireillä ollut uudistaminen on syytä huolellisesti selvittää vaalikauden aikana. Uudistuksen toteuttamista on arvioitava kattavien ja luotettavien vaikutusarvioiden pohjalta. Mahdolliset muutokset eivät saa toteutuessaan johtaa kohtuuttomiin muutoksiin kenenkään kiinteistöverossa. Tämä on erityisen tärkeää nykyisessä tilanteessa, jossa asumiskustannukset ovat jo muutoinkin olleet huomattavassa nousussa.
- Kiinteistövero kohdistuu kattavasti asumiseen ja sen suhteellinen merkitys kuntien verotuloissa on sote-uudistuksen jälkeen entistä suurempi. Siksi on välttämätöntä varata riittävästi aikaa uudistuksen huolelliseen valmisteluun ja vaikutusten kunnolliseen selvittämiseen. Kiinteistöverotuksen arvostusperusteisiin tehtävien muutosten toteuttaminen kaikkien kiinteistönomistajien kannalta kohtuullisella tavalla edellyttää verojen kiinteistökohtaisen kiristymisen hillitsemistä tehokkaalla ja pysyvällä muutosrajoittimella. Koska tavoitteena ei ole kiinteistöverotuksen yleinen kiristäminen, on kuntien kiinteistöveroprosentteja alennettava vastaavasti.
- ...

63



KUNTA LIITTO Kommun- förbundet

Veronmaksajat

- Tämän varmistamiseksi on syytä selvittää myös kuntien päätäntävällän rajoittamista uudistuksen yhteydessä samaan tapaan, kuin toimittiin sote-uudistuksessa kunnallisveroprosenttien osalta. Korkeaksi viritetty kiinteistövero johtaa helposti kohtuuttomiin tilanteisiin, sillä kiinteistövero kohdistuu kattavasti asumiseen, minkä lisäksi kiinteistöjen verotusarvot määräytyvät jatkossakin karkein perustein. Kiinteistöveroprosenttien ylärajoilla on siten edelleen merkitystä kohtuuttomien tilanteiden ennaltaehkäisemisessä.

64

VERONMAKSAJIEN NÄKEMYS:

- Kiinteistöveron arvostusperusteiden uudistamisen huolellisessa selvittämisessä laaditaan kattavat vaikutusarvot, joiden pohjalta voidaan arvioida mahdollisten muutosten toteutustapaa ja aikataulua.
- Kiinteistöverojen yleisen kiristymisen estämiseksi selvitetään kuntien päätösvalan kiinteistöveroprosenteista rajoittamista arvostusperusteiden uudistamisen yhteydessä.
- Yksittäisen kiinteistön verotusarvon vuosittaista muutosta rajoitetaan tehokkaalla ja pysyvällä muutosrajoittimella, jotta muutokset eivät aiheuta kohtuuttomia veronkorotuksia.
- Kohtuuttomien tilanteiden ehkäisemiseksi kiinteistöveroprosenteissa säilytetään ylärajat, joita alennetaan arvostusperusteiden muutosten perusteella.
- Kiinteistöveroprosenttien alarajoja alennetaan niin, että missään kunnassa ei ajauduta kiinteistöverojen pakkokiristykseen ja toisaalta kunnilla on halutessaan mahdollisuus myös keventää kuntalaisten kiinteistöveroa.

KUNTA LIITTO Kommun- förbundet

Yhteenvedo EK:n kuntiin kohdistuvista tavoitteista

- Kunnat mainitaan suoraan ainoastaan markkinoiden toimivuutta koskevissa vaatimuksissa – kuntien ja hv-alueiden in-house –yhtiöt ja niiden roolin pienentäminen nousevat keskeisimmäksi konkreettiseksi vaatimukseksi
- TE-palveluiden järjestäjiä vaaditaan vähemmäksi (TE-uudistusta ja kuntien roolia ei huomioida) ja palkkatukea haluttaisiin maksettavan vain yksityisille työnantajille
- Perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen laatu, sisältö ja arvostuksen nosto esillä, mutta rahoituksen suhteen ei kannanottoja
- Julkisen talouden tasapainottaminen kahden vaalikauden aikana 7-8 miljardilla tavoitteena, kuntien osuutta tai kuntien roolia ei mainita



EK:n vaalitavoitteet

Eduskuntavaalit 2023

6+1 hyvän tulevaisuuden tehtävää

- | | | | |
|---|---|--|---|
| 1. Tarvitsemme julkisen talouden tasapainotalkoot | > | 4. Suomesta TKI-suurvalta | > |
| 2. Suomesta vihreä silta maailmalle | > | 5. Työ ensin – turvataan osaava työvoima | > |
| 3. Lisää keskisuuria kasvuyrityksiä, työtä ja vientiä | > | 6. Reilu kilpailu tehostaa ja luo hyvinvointia | > |
| | | + 1 Suomelle kirkas EU-linja: Tehdään EU:sta vahvempi ja vaikuttavampi | > |



EK:n kuntia koskevia hallitustavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoitteemme

- 1 Työ on aina kannattavaa ja mahdollisimman moni suomalainen on töissä.
- 2 TE-palvelut ovat vaikuttavia ja parantavat aidosti työmarkkinoiden kohtaantoa.
- 3 Työllistämisen kynnys on nykyistä matalampi.
- 4 Parempi työrauha.
- 5 Mahdollisuus yhdenvertaiseen paikalliseen sopimiseen – lisää sopimisen vapautta.
- 6 Nostetaan työperäinen maahanmuutto vuositason kaksinkertaiseksi ja ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä kolminkertaiseksi niin, että suurin osa työllistyy opintojen jälkeen Suomeen.

Toimenpiteet

- 1 Puretaan kannustinloukkuja uudistamalla työttömyysturva, asumistuki ja toimeentulotuki sekä kevennetään työn verotusta.
- 2 Supistetaan TE-palvelujen järjestäjien lukumäärää. Tuotetaan palvelut yritysten tarpeet tuntevia yksityisiä työvoimapalveluiden tuottajia hyödyntäen. Maksetaan palkkatukea vain yksityisen sektorin työnantajille.
- 3 Mahdollistetaan määräaikaiset työsuhteet ilman erityistä perustetta.
- 4 Rajataan oikeutta poliittisiin lakkoihin, kielletään suhteettomat tukilakat ja kiristetään laittomien lakkojen seuraamuksia.
- 5 Kehitetään työlaissa sääntöjä ja työehtosopimuksia niin, että ehdoista voidaan sopia enemmän yritysten, työpaikka- ja työntehtäjäkohtaisesti.
- 6 Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisäämiseksi vahvistetaan Suomen houkuttelevuutta ja pitoa, ehkäistään hyväksikäyttöä ja sujuvoitetaan oleskelulupaprosesseja sisältäen luopumisen saatavuusharkinnasta.

Tavoitteemme

- 1 Turvataan suomalaisten yritysten nykyinen ja tuleva työvoiman ja osaajien saatavuus.
- 2 Varmistetaan kaikkien yritysten pääsy TKI-toiminnan pariin.
- 3 Tehdään suomalaisista korkeakouluista maailman kärkeä omilla vahvuusalueillaan.
- 4 Perusopetuksen rapautuminen on pysäytetty ja kehitys käännetty takaisin myönteiselle uralle.
- 5 Ammattiosaaminen on nostettu sille kuuluvaan arvoon.
- 6 Koulutusjärjestelmä pysyy mukana teknologisen kehityksen mukana.
- 7 Koulutuksen rahoitus tukee työllistymistä ja jatkuvaa oppimista.

Toimenpiteet

- 1 Varmistetaan osaajapolun ratkaisemiseksi koulutuksen ja yritysten jatkuva vuoropuhelu.
- 2 Viedään 4 % TKI-tavoite maaliin yritysveloitus askelin pitäen kiinni parlamentaarista linjauksista ja laajalla t&K-verokannusteella.
- 3 Nostetaan laatu yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksen kehittämisen keskiarvoon.
- 4 Uudistetaan perusopetusta ja panostetaan äidinkielen ja matemaattisten aineiden oppimiseen.
- 5 Asetetaan yritystarpeet ammatillisen koulutuksen kehittämisen kärjeksi, huolehditaan sen kattavasta ja laadukkaasta tarjonnasta kaikenikäisille.
- 6 Koulutuksen digikehitystä aletaan johtaa aktiivisesti, ennakointia parannetaan dataa hyödyntämällä ja digitaalisia oppimisympäristöjä hyödynnetään täysimääräisesti.
- 7 Parannetaan maahanmuuttajien mahdollisuuksia opiskella ja työllistyä monipuolistamalla kielen oppimista ja lisäämällä englanninkielistä opetusta tarpeen mukaan.

Tavoitteemme

- 1 Enemmän yrityksiä ja yritystoimintaa Suomeen.
- 2 Enemmän yksityisten yritysten tuottamia palveluita julkisen sektorin sijaan.
- 3 Tasapuolisemmin yrityksiä kohteleva julkinen sektori, joka ei kilpaile markkinoilla.
- 4 Kevyempi ja sujuvampi sääntely.
- 5 Tehokkaammat luvitusprosessit.

Toimenpiteet

- 1 Markkinoiden toimintaa tehostetaan kilpailua edistävällä toimenpideohjelmalla.
- 2 Luodaan tilaa markkinaehtoisille ratkaisuille. Rajataan kuntien mahdollisuutta harjoittaa elinkeinotoimintaa markkinoilla ja kielletään keinotekoiset sidoksikkojärjestelyt.
- 3 Tehostetaan kilpailua ja yksityisen ja julkisen välisen kilpailuneutraaliteetin valvontaa.
- 4 Hillitään ja kevennetään sääntelytaakkaa, mihin sitoutetaan kaikki hallinnonalat.
- 5 Sujuvoitetaan lupaprosesseja toimeenpanemalla EK:n Investoinnit liikkeelle -esitykset, jonka keskeinen sisältö on yhden luvan ja siihen liittyvän valitusprosessin toteuttaminen Hollannin malliin.



Reilu kilpailu ja parempi sääntely

Markkinat auki ja julkisesta sektorista aito mahdollistaja



Tilannekuva:

- Kuntasektori kasvattaa edelleen merkittävästi yritystoimintansa. Kuntayhtiöiden osuus markkinoilla on noin 8 miljardia ja kasvaa edelleen hyvinvointialueiden liittyessä kuntien yhtiöihin -> kunnat operoivat toimialoilla, joilla on jo runsaasti yksityisiä yrityksiä
- Esimerkkinä ateriapalvelut, kiinteistönhuolto, taloushallinto, vartiointi, ICT-palvelut
- Hankintalaki voidaan kiertää hyvin pienillä in-house omistussuhteilla vailla tosiasiallista määräysvaltaa yhtiössä -> kilpailuttamattomat hankinnat ja kuntien yritystoiminta vääristävät kilpailua ja luovat tehotonta julkisten varojen käyttöä
- Kuntayhtiöiden ulosmyynti muille kuin omistajilleen on edelleen sallittua: 5% liikevaihdosta ja enintään 500 000. Määrät ovat Suomen kotimarkkinoihin nähden suuria. -> markkinahaitat ovat paikallisia ja alueellisesti merkittäviä ja heikentävät alueiden elinvoimaa.
- Nykyinen kilpailuneutraaliteettisääntely ei toimi: Valvonta perustuu neuvottelun ensisijaisuudelle. Ero esimerkiksi kartellivalvontaan on merkittävä. Kuntayhtiöiden kilpailurikkomuksista ei voida määrätä julkiselle toimijalle rahoittamattomia sanktioita, kuten kilpailua rikkovalle yritykselle voidaan.

EK:n viestit päättäjille

- Julkisen sektorin roolia on kirkastettava reippaasti ja rajattava kuntalaissa kuntien mahdollisuutta harjoittaa elinkeinotoimintaa markkinoilla: julkisen sektorin tehtävä on varmistaa, että yksityisten yritysten välinen kilpailu toimii, eikä toimia itse markkinahäiriönä.
- Julkisia palveluita on avattava entistä enemmän yksityisille yrityksille – erityisesti uusien hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa: oman tuotannon sijaan yhteistyötä ja suotuisan toimintaympäristön luomista
- Kuntayhtiöiden toimintaa tulee säännellä myös lainsäädännöllä tarkemmin ja keinotekoiset sidoksikkojärjestelyt on kiellettävä - sidoksikkojen liittymisen tulee edellyttää todellista ja merkittävää omistussuutta yhtiöstä. Ulosmyynti muille kun omistajille pitää kieltää kokonaan.
- Kaikki julkisen sektorin hankinnat tulisi kilpailuttaa – julkisten varojen käytön tulisi aina perustua huolelliseen kilpailutukseen, ei suoramyntä eikä ohituskaistoihin.
- Julkisen sektorin yhtiöiden hinnoittelun markkinaperusteisuus ja -ehtoisuus on varmistettava. Kuntien ja hyvinvointialueiden itse tuottamien palveluiden kustannusrakenteet on selvitettävä kunnolla. Ne tulee julkaista ja olla helposti käytettävissä. Tehottomat palveluyksiköt pitää ulkoistaa.
- Kilpailulakiin tulee sisällyttää tuntuvat sanktiot julkiselle sektorille kilpailuneutraaliteettisääntelyn rikkomisesta ja rikkomusten seurauksena pitää olla vahingonkorvausvelvollisuus, kuten yrityksilläkin.

Kilpailuneutraaliteettia ja sääntelyn purkua

Kilpailuneutraaliteetin turvaaminen on markkinoiden toimivuuden kannalta yksi julkisen sektorin tärkeimmistä tehtävistä. Sujuvoitetaan sääntelyä kasvun edistämiseksi, kevennetään hallinnollisia velvoitteita ja vähennetään yrityksiin kohdistuvaa sääntelytaakkaa.

Elinvoimaiset kunnat

- Vain riittävän elinvoimaiset kunnat pystyvät takaamaan asukkaille laadukkaat ja yhdenvertaiset lakisääteiset palvelut. Kuntakokoa kasvatetaan ja kuntien yhteistyötä lisätään palveluiden turvaamiseksi. Kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita tarkastellaan kuntatalouden kestävyyslähtökohdasta. Kuntien väestöpohjan kasvua voitaisiin edistää esimerkiksi luomalla kunnille kannusteita kasvattaa työ- ja opiskeluperusteista maahanmuuttoa ja lisäämällä kuntarakennelakiin taloudellisten kriteerien lisäksi myös palveluiden turvaamisen kriteerit (erityinen kuntajakoselvitys).

KESKUS- KAUPPAKAMARI

Palattava pohjoismaiseksi hyvinvointivaltioksi

- Vahvassa maassa kaikki yhteiskunnan jäsenet ja toimijat ovat osa ratkaisua. Tarvitsemme toimeliaisuuteen ja kasvuun kannustavan toimintaympäristön. Tarvitsemme lisää yrittäjyyttä ja yrityksiä, jotka kasvattavat liiketoimintaansa, työllistävät ja innovoivat uutta.
- Globalisaation edetessä Suomen omat mahdollisuudet vaikuttaa moniin kilpailukyyn tekijöihin ovat vähentyneet. Osaaminen on Suomen tärkein globaali kilpailuetu, johon voimme vaikuttaa omin päätöksin. Tavoitteena tulee olla, että Suomessa on maailman osaavin kansa.
- Vahvasti omissa käsissämme on myös toimivan infrastruktuurin luominen. Suomen saavutettavuus, hyväkuntoinen ja toimiva liikenteen infrastruktuuri sekä sujuvat logistiikkaketjut ovat Suomen kilpailukyyn perusedellytys ja merkittävä osa ratkaisua ilmastomuutoksen vastaisessa toiminnassa.
- Dynaaminen ja kilpailukykyinen talous syntyy, kun työmarkkinat toimivat, verotus on kannustavaa, työnteko on aina kannattavaa ja sääntely sujuvaa. Keskeistä on ennakoitavuus sekä kasvuun, investointeihin ja työntekoon kannustava lainsäädäntö. On itsestään selvää, että kilpailukyyn ytimessä on vastuullinen, kestävä kasvu. Ilmastomuutos on torjuttava tai muuten kaikki muu on turhaa.
- Seuraavan hallituksen tulee asettaa kunnianhimoisia tavoitteita julkisen talouden ja työllisyyden edistämisen suhteen ja määrätietoisesti ajaa niitä kohti.

OSAAVA SUOMI

RATKAISUT

1. Varmistetaan jokaiselle riittävät perustaidot.
2. Työelämälähtöinen ammatillinen koulutus
3. Uudistetaan korkeakoulujen rahoitusta ja ohjausta.
4. Nostetaan koulutus- ja osaamistasoa.



71

KUNTA
LIITTO Kommun-
förbundet

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

1. Varmistetaan jokaiselle riittävät perustaidot

- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen resurssit mitoitettava kestävä tasolle huomioiden ikäluokkien koko. Leikkauksista on pidättäydyttävä
- Vahvistetaan perustaitojen, kuten lukeminen, kirjoittaminen ja matematiikka, opetusta ja varmistetaan jokaiselle oppilaalle riittävä pohja menestyä koulupolulla.
- Sällytetään perusaineissa koulumalnen, systemaattinen ja toistoihin perustuva oppiminen ja käytetään numeroarvostelua sanallisen arvostelun rinnalla.
- Otetaan käyttöön vähimmäisosaamisen kuvaukset alnakin vuosiluokkien 2., 4. ja 6. loppuun. Varmistetaan riittävä osaamistaso ennen koulupolulla eteenpäin siirtymistä.
- Pyritään maksuttomaan varhaiskasvatukseen ja tehdään velvoittavasta esopetuksesta kaksivuotinen.
- Tehdään esopetuksesta perusopetukseen siirtymisestä joustavaa siten, että lapsen valmius ja osaaminen huomioidaan paremmin.
- Huolehditaan lasten ja nuorten kysyistä oppia panostamalla riittäviin ja oikea-aikaisiin oppilashuollon palveluihin.

2. Työelämälähtöinen ammatillinen koulutus

- Tilvistetään ammatillisten oppilaitosten ja alueen elinkeinoelämän yhteistyötä sekä luodaan kestävä rakentelu jatkuvaan yhteistyön tekemiseen.
- Säädetään ammatillisen koulutuksen opettajille jatkuvan osaamisen kehittämisen velvoite ja velvollisuus osallistua kuukauden mittaiseen työelämäjaksoon kerran kolmessa vuodessa
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjät muuttavat toimintansa osakeyhtiömuotoiseksi ammattikorkeakoulujen tavoin. Osakeyhtiöiden tulee olla voittoa tavoittelemattomia ja elinkeinoelämän edustusta hallinnossa vahvistetaan lainsäädännön kautta.
- Oppisopimuskoulutukseen määrän lisäämiseksi pitää luoda uusi tuki työnantajan paikkakustannusten porrastamiseksi. Oppisopimuskoulutusta pitää käsitellä koulutuspolittisena kysymyksenä, ei työmarkkinakysymyksenä.
- Oppisopimuskoulutuksesta työnantajalle maksettavan koulutuskorvauksen minimitaso pitää määritellä lainsäädännöllä ja lisäksi on luotava selkeä ohjeistus, jonka mukaan koulutuskorvauksen taso määräytyy tapauskohtaisesti oikean suuruiseksi.
- Tutkinto-ohjelmakohtaisesta koulutusvastuiden sääntelystä pitää siirtyä alakohtaiseen koulutusvastuiden sääntelyyn ja antaa koulutuksenjärjestäjille enemmän vapauksia suunnata toimintaansa alueen elinkeinoelämän tarpeiden mukaan.
- Englanninkielisten ammatillisten tutkintojen järjestäminen on vapautettava opetus- ja kulttuuriministeriön lupamenetelmästä. Englanninkielisiä tutkintoja pitää saada antaa ilman erillistä lupamenetelmää silloin, kun oppilaitos ja alueen työ- ja elinkeinoelämä yhdessä toteavat tarpeen.

3. Uudistetaan korkeakoulujen rahoitusta ja ohjausta

- Perustetaan Suomen korkeakoulusäätiö, joka ottaa osittain vastuulleen korkeakoulujen perusrahoituksen ja luo näin vakautta ja pitkäjäntelisyttä korkeakoulujen rahoitukseen.
- Otetaan käyttöön oikeudenmukaiset lukuvuosimaksut kaikille opiskelijoille.
- Uudistetaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksujärjestelmää siten, että se aidosti vahvistaa korkeakoulujen rahoitusta.
- Kevennetään koulutusvastuusiin ja -määriin liittyvää sääntelyä, jotta korkeakoulut voivat ketterämmin vastata alueen työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin.

4. Nostetaan koulutustasoa

- Koulutustasoa pitää nostaa siten, että vähintään 50 prosenttia nuorista ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tämä vaatii korkeakoulutuksen koulutusmäärien lisäämistä, johon on osoitettava riittävät resurssit, jotta koulutuksen laatu ei vaarannu.
- Koulutuksen läpäisyä on nostettava siten, että vähintään 75 prosenttia opiskelijoista suorittaa tutkintonsa tavoiteajassa.
- Otetaan käyttöön korkeakoulujen lyhyttutkinnot keinona nostaa koulutustasoa ja vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin.
- Tehdään toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamisesta maksullista ottamalla käyttöön opiskelijan omavastuuosuus.

KUNTA
LIITTO Kommun-
förbundet

KESKUS- KAUPPAKAMARI

LIIKENTEEN PÄÄSTÖT LASKUUN JA TOIMIVAT LIIKENNEYHTEYDET VAUHDITTAMAAN VIENTIÄ

RATKAISUT

1. Luodaan tieliikenteen infrastruktuurille uusi rahoitusmalli.
2. Taitetaan liikenteen päästöjen kasvu vahvalla EU-vaikuttamisella.
3. Tarkastellaan liikenteen veroja ja maksuja suhteessa kilpailijamaihin, poistetaan väylämaksu pysyvästi.
4. Panostetaan liikennemarkkinoiden toimivuuteen ja kansainväliseen markkinoille pääsyyn.
5. Hyödynnetään digitalisoituvan liikenteen luomat mahdollisuudet vihreälle viennille ja kasvulle.
6. Turvataan Suomen saavutettavuus

73

INVESTOINNIT KASVUUN SUJUVALLA LUVITUKSELLA

RATKAISUT

1. Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamisessa tulee asettaa etusijalle kaavoitusprosessien sujuvoittaminen.
2. Kaavoituksen tasoja tulee vähentää, ei lisätä.
3. Kirjataan lakiin enimmäisaika kaavoitusprosessin kestolle ja kevennetään vähämerkityksellisten kaavojen käsitteilyä. Viranomaisilla tulisi myös olla velvoite ilmoittaa arvio kaavamenettelyn kestosta.
4. Otetaan käyttöön kaava-aloiteoikeus, jolla maanomistaja tai hankkeen toteuttaja saa kaavamenettelyn kunnassa vireille.
5. Luovutaan liian yksityiskohtaisista rakentamista koskevista määräyksistä.
6. Rajoitetaan rakennushankkeiden valitusajoja. Rajataan valitusoikeus koskemaan niitä, jotka ovat kuulemisvaiheessa jättäneet asiasta muistutuksen ja niihin, joilla on vahva intressi asiaan, esimerkiksi asumisen perusteella.
7. Säädetään valitusprosessille laissa enimmäisaika.
8. MAL-sopimuksiin asetettujen asuntotuotannon määrällisten tavoitteiden oikeudellista sitovuutta tulee vahvistaa.
9. Kunnat on veloitettava kaavoittamaan riittävästi tonttimaata sitomalla kaavoitusvelvoite valtion rahoitukseen.
10. Allianssimallin käyttömahdollisuus ja toimivuus on säilytettävä.
11. Sijoitetaan kaavoitus, maankäyttö ja liikenteen infra samaan hallinnolliseen kokonaisuuteen.

mmun-
rundet

KESKUS- KAUPPAKAMARI

EDISTETÄÄN KILPAILUA JA TEHOSTETAAN JULKISTA SEKTORIA

RATKAISUT

1. Parannetaan kilpailuneutraliteettia: kuntayhtiöt pois häiriköimästä markkinoita.
2. Puretaan apteekkisääntelyä.
3. Jatketaan alkoholilainsäädännön vapauttamista.
4. Varmistetaan sääntelyn sujuvuus.

74

Kestävät perustukset koulutukselle

Kasvatus, koulutus ja tutkimus ovat Suomessa vedenjakajalla. Ne eivät enää tuota Suomen tarvitsemaa osaamista, ellei niiden perustuksia laiteta kuntoon. Suomen on sitouduttava koulutusrahoituksen nostoon muiden Pohjoismaiden tasolle. Nostoon on tehtävä ylihallituskautinen suunnitelma, ja rahoitusta on kasvatettava kohti tätä tasoa ensi hallituskaudella. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta on kasvatettava kohti parlamentaarista 4 prosentin bkt-tavoitetta.

Yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet on turvattava selkeällä ja sitovalla lainsäädännöllä, eikä kuntien tehtäviä tule eriyttää. Opettajien kelpoisuusvaatimuksista ei tule tinkiä.

75

Hyvä työelämä kaikille

Hyvinvoivat, osaavat ja motivoituneet työntekijät ovat edellytys hyvinvointiyhteiskunnan toimivuudelle. Työturvallisuuslakia on kehitettävä ja sen valvontaa on uudistettava nykyistä velvoittavammaksi. Psykososiaalista kuormitusta tulee ennaltaehkäistä työelämässä. Sovittelujärjestelmän toimintaa on parannettava.

Kasvatus- ja koulutuslalla on parannettava johtamisen resursseja ja kehitettävä johtamisosaamista. Työntekijöiden oikeus täydennyskoulutuksen ja perehdytykseen on turvattava lainsäädännöllä.

Taitavaa työvoimaa ja korkeaa osaamista

Kestävyyssvaja pahentava osaamisvaje on otettava hallintaan koulutuksella. Työikäisen väestön osaaminen on turvattava systemaattisella ennakkoinnilla ja jatkuvalla oppimisella. Maahanmuuttajien osaamista ja työllistymistä on tuettava koulutuksella.

Laadukkaan ja monipuolisen koulutuksen saavutettavuus eri alueilla on varmistettava. Korkeakoulutettujen määrän kasvattaminen edellyttää korkeakoulujen lisäresursointia.

Perustaidot jokaiselle

Laskevien oppimistulosten, eriytyvän osaamisen ja puuttuvien perustaitojen korjaaminen ei onnistu ilman voimakkaita ja konkreettisia toimia.

Kaksivuotinen esiopetus on vakiinnutettava ja oppijoiden saaman opetuksen määrää on nostettava etenkin perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Oppimisen tukea on vahvistettava täsmällisellä lainsäädännöllä eri koulutusasteilla. Riittävästä opettajamäärästä sekä ryhmäkoosta on säädettävä täsmällisemmin varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella.

Varhaiskasvatus

- Vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa tekemällä maksuttomasta esiopetuksesta kaksivuotinen.

Perusopetus

- Nostetaan perusopetuksen vähimmäistuntimäärää perustaitojen vahvistamiseksi.
- Korjataan oppimisen tuen lainsäädännön ongelmat ja turvataan sen riittävä rahoitus.
- Käynnistetään maahanmuuttotautaisia oppilaita koskeva kehittämisohjelma.

Lukio

- Kehitetään lukion rahoitusta perustumaan koulutuksen saavutettavuuteen ja laatuun.
- Vahvistetaan oppimisen tukea ja opinto-ohjausta.

Ammatillinen toinen aste

- Selkeytetään koulutuksen rahoitusmallia ja vahvistetaan perusrahoituksen tasoa.
- Turvataan riittävä ja laadukas opettajan antama opetus.
- Vahvistetaan oppimisen tukea.

Taiteen perusopetus

- Parannetaan koulutuksen saatavuutta ja saavutettavuutta kuntien ja koulutusmuotojen yhteistyöllä.

2. Tasa-arvo vaatii tekoja

[Yhdenvertainen](#) ja [tasa-arvoinen työelämä](#) sekä reilut työehdot kuuluvat kaikille. Palkkatasa-arvon on toteuduttava. Työn ja muun elämän yhteensovittamista helpotettava ja tuettava.

Tavoitteet:

- Tasa-arvolakia on muutettava niin, että siinä määritellään samanarvoisen työn käsite.
- [Palkkatasa-arvoa](#) edistettävä kaikin tarvittavin keinoin, kuten lakisääteisen palkka-avoimuuden avulla, kehittämällä samapalkkaisuusohjelmaa, päivittämällä tasa-arvolakia palkkasyrjinnän ja perusteettomien palkkaerojen estämiseksi sekä purkamalla työelämän segregaatiota.
- Raskaus- ja perhevapaasyrjintää on ehkäistävä lakisääteisesti.
- Lainsäädäntöä tarkennettava väkivallan ja häirinnän määritelmien osalta.
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tekemisvelvoite kaikille vähintään 10 henkilöä työllistävillä työpaikoilla.
- Velvoite yhdenvertaisuussuunnitelman säännölliseen päivittämiseen lakisääteiseksi.
- [Etätyön](#) ominaispiirteet tunnistettava työolainsäädännössä.
- [Työterveyshuollolla](#) oltava vahva rooli työterveyden kehittämisessä, riskitekijöiden ennaltaehkäisyssä ja kuntoutuksessa.
- Lyhyissä työsuhteissa oltava vastaava oikeus vuosilomaan kuin pidemmissä työsuhteissa. Vuosilomalakia muutettava niin, että lomaa kertyy heti työsuhteen alusta lukien 2,5 päivää kuukaudessa.

77

3. Muutos edellyttää osaamista

Koulutusjärjestelmän kehittäminen ja riittävä resurssointi [varhaiskasvatuksesta](#) korkea-asteelle luovat osaamisen ja oppimisen perustan myös työelämässä. [Osaaminen](#) on parasta muutosturvaa työelämän muuttuessa. Tulevaisuudessa tarvitaan enemmän ja joustavampia mahdollisuuksia päivittää osaamista.

Tavoitteet:

- Työikäisen väestön koulutus- ja osaamistasoa nostettava lisäämällä jatkuvan oppimisen tarjontaa ja vahvistamalla Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoitusta.
- TKI-kannustimien ehdoksi määritettävä henkilöstön osaamisen kehittäminen.
- Osaamisen suunnitelmallista kehittämistä vahvistettava ottamalla työpaikoilla käyttöön osaamiskartoitukset.
- [Osaamista](#), uuden teknologian hyödyntämistä sekä [työhyvinvointia](#) edistettävä kolmikantaisesti TYÖ2030-ohjelmalla.
- Työllistymisen oltava mahdollista kaikille. Osa-aikatyöstä ja yksilöllisesti räätälöidystä täsmätyöstä tehtävä aito vaihtoehto.

4. Vakautta ja ennakoitavuutta talouskehitykseen

[Talouden](#) kovasta ytimeistä ei voida poissulkea hyvinvoinnin, osaamisen, ihmisoikeuksien tai ympäristön suojelun kaltaisia toimenpiteitä. Ne luovat vakautta ja hyödyttävät talouskehitystä. Talouden ja hyvinvoinnin mittaaminen edellyttää uusia keinoja. Julkisen talouden kestävyys on varmistettava. [Verotuksen](#) tehokkuuteen sekä veropohjan tiivistämiseen ja laajentamiseen tarvitaan lisää keinoja. TKI-toiminnalla vastataan tulevaisuuden haasteisiin.

Tavoitteet:

- Julkisen talouden tasapainotus toteuttava parlamentaarisesti kahden vaalikauden mittaisella ohjelmalla.
- [Kehysbudjetointi](#) on mallina vanhentunut. Sitä on kehitettävä ottamalla mukaan tulot, jättämällä hyvinvointialueet kehityksen ulkopuolelle, lisäämällä elvytysvaraa kriiseissä ja mahdollistamalla julkiset investoinnit.
- Talouspoliittisen päätöksenteon tueksi otettava käyttöön taloudellista, sosiaalista ja ekologista hyvinvointia mittaava kestävä kehityksen indeksi (GPI).
- Vihreä verouudistus toteutettava, verotuksen ohjausvaikutusta vahvistettava sekä veropohjaa tiivistettävä ja laajennettava.
- T&K-investoinnit varmistettava riittävällä rahoituksella.
- Kasvukeskuksissa kiihdytettävä kohtuuhintaista [asuntorakentamista](#).

78

Tavoitteet:

- Ansiosidonnainen työttömyysturva säilytettävä.
- [Sosiaaliturvauudistus](#) toteutettava siten, että järjestelmä kannustaa työnteeseen ja huomioi uudet työn tekemisen muodot. Työnteon oltava kannattavaa jokaiselle.
- [Työllistymisen](#) palveluja kehitettävä ja resurssit nostettava pohjoismaiselle tasolle.
- [Harmaata taloutta](#) ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä torjuttava aktiivisesti. Viranomaisilla oltava käytettävissään riittävät resurssit valvontaan ja väärinkäytösten kitkemiseen.
- Työelämän monimuotoisuusohjelman toimia jatkettava ja laajennettava.
- Työlupaprosesseja nopeutettava. Kotoutumiskoulutusta kehitettävä riittävän kielitaidon sekä työelämän oikeuksien ja velvollisuuksien omaksumiseksi.
- [Maahan muuttaneiden](#) naisten työllisyysasteen parantamiseksi tarvitaan kehittämisohjelma.

79

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet

SOSTE

- SOSTE:n tavoitteissa ei mitään uutta ja konkreettista kuntiin kohdistuvaa vaatimusta
- Hyvinvointisuunnitelmat ja –kertomukset mainitaan

Hyvinvointitalous seuraavan hallitusohjelman keskiöön! – SOSTE:n ehdotukset aloittavan hallituksen hyvinvointitalouden toimenpiteiksi

Koronakriisi on kasvattanut hyvinvointivelkaa ja elinkustannusten nousu vaikuttaa monen arjessa selviämiseen. Tämänhetkisen hyvinvoinnin turvaamisen lisäksi päätöksenteossa tulee ottaa huomioon myös tuleva sosiaalinen, inhimillinen sekä ekologinen hyvinvointi ja sen ennakointi. Ilman hyvinvointitaloudellista talouden ohjausta hyvinvointi ja ympäristö eivät koskaan ole talouspoliittisen päätöksenteon keskiössä.

Seuraavat hallinnan periaatteet ovat olennaisia hyvinvointitalouden edistämisen kannalta:



OSALLISUUS

Hyvinvointitalouden tavoitteidenasetanta perustuu vahvalle poikkipolittiselle ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita osallistavalle vuorovaikutukselle, joka takaa niiden laajan hyväksynnän sekä yhteisen omistajuuden.



TIETO

Laadukasta ja monipuolista tietoa luonnon ja ihmisten hyvinvoinnista kerätään ja tuodaan saataville oikea-aikaisesti ja muotoisesti. Hyvinvointitieto syntyy läheisessä poikkipolittisessa vuorovaikutuksessa yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa.



MITTARIT

Poliittisen päätöksenteon ja politiikkatoimien vaikutusten arvioinnin on tapahduttava hyvinvointitalouden lähtökohdista. Mittareissa tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan erityisesti haluttujen lopputulosten kautta.



HYVINVOINTI-INVESTOINNIT

Investoinnilla hyvinvointiin rakennetaan hyvinvointitaloutta. Investoinnit edellyttävät sitoutuneisuutta hyvinvointitalouteen ja pitkäjänteisyyttä päätöksenteon lähtökohdista.

SOSTE:n ehdottamat toimenpiteet tulevalle hallituskaudelle:

TAVOITE 1: Hyvinvointitalous osaksi poikkipolittista politiikan koordinaatiota

1. keino: Hyvinvointitalouden strategia hallitusohjelman keskiöön
2. keino: Valtiovarainministeriö hyvinvointitalouden omistajaksi
3. keino: Osallisuusrakenteen hallinnonalajien, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten välillä

TAVOITE 2: Hyvinvointitalous osana päätöksenteon valmistelua ja arviointia

1. keino: Selkeät hyvinvointitalouden indikaattorit
2. keino: Hyvinvointitieto osana lainsäädännön vaikutusten arviointia
3. keino: Hyvinvointitalous osaksi valtion julkisen talouden suunnittelua ja talousarvioita
4. keino: Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistaminen arviointeihin

TAVOITE 3: Hyvinvointitalous osaksi kuntien ja hyvinvointialueiden hallintaa

1. keino: Hyvinvointitalous osaksi hyvinvointialueiden strategista ohjausta
2. keino: Valtio tukee hyvinvointialueiden edellytyksiä tehdä pitkän aikavälin hyvinvointi-investointeja

Kustannusten sijaan hyvinvointivaikutusten arviointia

Kustannuksiin keskittyvän tarkastelun sijaan tulee keskittyä siihen, miten ja missä toimet vaikuttavat hyvinvointiin. Hyvinvointi-indikaattoreiden avulla voidaan paikantaa ja priorisoida näitä kohteita sekä mitata hyvinvointi-investointien ja talouspoliittisten päätösten vaikuttavuutta.

SOSTE suosittaa - hyvinvointitalouden indikaattorikori

- Hyvän elämän edellytykset - Perustarpeet:** tulot, tuloerot, köyhyys, velkaantuneisuus, toimeentulotuen saajat, koettu taloudellinen tilanne, asunnotarve, hoitoon pääsy, julkisten palveluiden laatu
- Hyvän elämän edellytykset - Ekologinen kestävyys:** luonnon tila, materiaalien jalanjälki, päästöt, luonnonvarat, luontokato, materiaalien kiertäminen, uusiutuva energia
- Osallistuminen yhteiskunnassa:** työllisyys, työttömyys, työhyvinvointi, koulutus, lukutaito, harrastukset, varhaiskasvatus, syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, korruptio, osallisuus
- Sosiaaliset suhteet:** syrjäytyneisyys, yksinäisyys, sosiaaliset suhteet, luottamus, kouluyhteisöhyvinvointi, vapaaehtoistyö
- Elämänlaatu:** rikollisuus, turvallisuus, terveys, hyvinvointi, elämäntyydytyksyyden, elinikä, ennenaikainen kuolevaisuus, sairastavuus, palkkatasa-arvo

- TAVOITE 5 Sosiaaliturvaa uudistettava
 - Ansioihin perustuvan sosiaaliturvan valmistelu on tehtävä kolmikantaisesti yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Ansiosidonnaiselle päivärahalle pääsyä on helpotettava ja päivärahan tasoa parannettava.
- TAVOITE 6
 - Aikuisten osaaminen ja ammatillinen koulutus kuntoon
 - Aikuisten osaamista tukevat palvelut on saatava kuntoon ja ammatillisen koulutuksen laatu ja rahoitus on turvattava.
- TAVOITE 7
 - Työnhakijoiden palveluja parannettava
 - TE-palveluiden on mukauduttava työnhakijan tarpeiden mukaan ja työkykyä edistäviä palveluja on tehostettava. Maahanmuuttajien asemaa työmarkkinoilla on parannettava.
- TAVOITE 11
 - Hyvinvointia lisäävä vero- ja talouspolitiikka
 - Kestävyyssvajetta on paikattava veropohjaa tiivistämällä ja kehysmenettelyssä on huomioitava myös veromuutokset.
- TAVOITE 12
 - Aktiivinen elinkeinopolitiikka
 - Kestävää kasvua on tuettava aktiivisella teollisuuspolitiikalla ja matkailuala on nostettava uuteen kukoistukseen. Perusväylänpidon rahoitus on turvattava.



Yrittäjien viisi keskeisintä teemaa eduskuntavaaleissa 2023:

- 1. Lopetetaan julkinen velkaantuminen. Aloitetaan julkisen talouden sopeuttaminen.
- 2. Alennetaan yrittämisen ja työn verotusta. Tehdään ennakoivaa ja vakaata veropolitiikkaa.
- 3. Toteutetaan tuottavuutta ja työllisyyttä vahvistavia uudistuksia, kuten työmarkkinareformeja.
- 4. Panostetaan osaamiseen: erityisesti tarjotaan mahdollisuuksia kouluttautua uudelleen.
- 5. Kasvatetaan tutkimuksen ja kehittämisen investointeja pk-yrityksissä.